

بسم الله الرحمن الرحيم
سوره مبارکه ماعون
استاد ضرابی مهر ماه ۱۳۹۹
جلسه سوم

آیه شریفه : « فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ (۲) - این همان کس است که یتیم را بسختی می راند(۲) »

عنوان: شراره‌هایی که می‌سوزاند

این آیه شریفه بحسب معنای ظاهری اش شاید تصور شود که مسأله مبتلاء به برای یک نفر از هزار نفر جامعه هم نباشد و به این ترتیب شامل افراد کمی می‌شود که با یتیمان در مواجهه هستند و چنین رفتاری دارند؛ درحالی‌که پیامهای قرآنی معمولاً عام و فراگیرند.

واقعیت این است که همه افراد جامعه بخاطر حقوقی که به نحو واجب کفایی بر گردن دارند(اصلاح مالی، علمی، عملی، تربیتی و دینی ایتام) در مواجهه با موضوع ایتام هستند، و گناه راندن یتیمان (يَدْعُ الْيَتِيمَ) در معنا و حقیقت خود، همه آنها را تهدید می‌کند. و شراره‌های آتشین آن بسیاری را می‌سوزاند تا جایی که حتی اولیاء خدا از آن در هراسند و خود را ایمن نمی‌بینند .

در سوره مبارکه دهر می‌خوانیم: «وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا * يُوفُونَ بِالْأَنْذَرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا * إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا * إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبَّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا _ و غذا را

در عین دوست داشتنش، به مسکین و یتیم و اسیر انفاق می کنند. * [همانان که] همواره نذرشان را وفا می کنند، و از روزی که آسیب و گزندش گسترده است، می ترسند، * [و می گویند:] ما شما را فقط برای خشنودی خدا اطعام می کنیم و انتظار هیچ پاداش و سپاسی را از شما نداریم. * ما از پروردگارمان در روزی که روز عبوس و بسیار هولناکی است می ترسیم. «(انسان/۱۰-۷)

دوزخ شری ز آتش سینه ماست جنت اثری زین دل گنجینه ماست

عنوان: تکذیب روز جزا ثمره قساوت قلب

باید بر این نکته تأکید نمود که تکذیب روز جزا ثمره قساوت قلبی است که بواسطه اعمال متنوعی در انسان حاصل می شود.

در سوره مبارکه مطففین می خوانیم: «وای بر کم فروشان! آنان که چون از مردم کالایی را با پیمانه و وزن می ستانند، تمام و کامل می ستانند، و چون برای آنان پیمانه و وزن کنند، کم می دهند.» (مطففین/۳-۱)

مفهوم عام چنین خصلتی همان خودخواهی و خودپرستی است که دیگران را فدای خود می کند و دلیل اصلی ارتکاب گناهان و رسیدن به شقاوتی است که روز جزا را انکار می کند: «وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ * الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بَيِّمَاتٍ * وَمَا يُكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ * إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ * كَلَّا بَلْ رَأَىٰ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ - وای در آن روز بر تکذیب کنندگان * آنان که همواره روز جزا را تکذیب می کنند * و آن را جز هر متجاوز گناه پیشه تکذیب نکند * [که] هرگاه آیات ما را بر او خوانند می گوید: افسانه های پیشینیان است * این چنین نیست که می گویند، بلکه گناهانی که همواره مرتکب شده اند بر دل هایشان چرک و زنگار بسته است [که حقایق را افسانه می پندارند.]» (مطففین/۱۴-۱۰)

پیری رسید و عهد جوانی تباه شد	ایام زندگی، همه صرف گناه شد
بیراهه رفته پشت به مقصد، همی روم	عمری دراز، صرف در این کوره راه شد
وارستگان، به دوست پناهنده گشته اند	وابسته ای چو من به جهان، بی پناه شد

خودخواهی است و خودسری و خودپسندی است حاصل ز عمر آنکه خودش، قبله گاه شد

عنوان: تا وقتی که دغدغه دیگران را نداریم

ما هنوز باور نکرده ایم که دلیل مشکلات مادی و معنوی ما نادیده گرفتن سنت های الهی است. خداوند تصورات غلط ما را در سر برخورداریها و محرومیت ها این چنین اصلاح می کند :

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَ نَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ * وَ أَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ * كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ * وَ لَا تَحَاضُّونَ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ * وَ تَأْكُلُونَ الثَّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا * وَ تَحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا - اَمَّا انسان، (طبعش چنین است که) هرگاه پروردگارش او را بیازماید و گرامیش داشته و نعمتش دهد، (مغرور گشته و) می گوید: پروردگارم مرا گرامی داشته است. * ولی هرگاه او را بیازماید و روزی او را تنگ سازد، می گوید: پروردگارم مرا خوار کرده است. * این چنین نیست؛ بلکه شما یتیم را گرامی نمی دارید. * و یکدیگر را بر اطعام بینوایان ترغیب نمی کنید. * و میراث را (به حق و ناحق) یکجا می خورید. * و مال را بسیار دوست دارید.» (فجر / ۲۰-۱۵)

زکات مال به در کن که فضله رز را چو باغبان بزند بیشتر دهد انگور

عنوان: درمان قساوت قلبها

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) درمان ریشه تکذیب دین را که قساوت قلب ناشی از خودخواهی های ماست این چنین درمان می کند: «أَتُحِبُّ أَنْ يَلِينَ قَلْبُكَ وَ تُدْرِكَ حَاجَتَكَ؟ إِرْحَمِ الْيَتِيمَ وَ أَمْسَحْ رَأْسَهُ وَ أَطْعِمهُ مِنْ طَعَامِكَ يَلِينَ قَلْبُكَ وَ تُدْرِكَ حَاجَتَكَ - آیا دوست داری نرم دل شوی و به خواسته ات برسی؟ به یتیم مهربانی کن و دست محبت بر سر او بکش و از غذایت به او بخوران، تا دلت نرم شود و به خواسته ات برسی.» (نهج الفصاحه ، ص ۱۶۰)

امام محمدباقر (علیه السلام) فرمود: «ارْبَعُ مَنْ كُنَّ فِيهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ: مَنْ أَوَى الْيَتِيمَ وَ رَحِمَ الضَّعِيفَ وَ أَشْفَقَ عَلَى الْوَالِدِيهِ وَ رَفَقَ بِمَمْلُوكِهِ - چهار خصلت در

هر کس باشد خداوند در بهشت برایش منزلگاه بنا می‌کند: کسی که یتیمی را سرپرستی کند، بر افراد ضعیف و ناتوان تَرَحُّم و مهربانی نماید، به والدین خود مهر بورزد و با زیردستانش نرم‌خو و باعطوفت باشد.» (ثواب‌الاعمال، ص ۲۹۸)

نکویی کن و سوی نیکی گرای
بدین از تو خشنود گردد خدای